

ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN BİR PARÇASI OLARAK ELDE EDİLEN VE AKTİFLEŞTİRİLEN MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLARIN DEĞERLEMESİ VE İNGİLTERE TECRÜBESİ

VALUATION OF INTANGIBLE ASSETS THOSE ARE ACQUIRED AND RECOGNIZED AS A PART OF BUSINESS ACQUISITION AND UK EXPERIENCE

Dr. Ali Atilla PEREK*

ÖZ

Uluslararası Muhasebe Standardı 38 2004 yılında önemli ölçüde değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle standartta maddi olmayan duran varlığın ömrü, tanımı, değerlemesi ve amortismanı hakkında birçok yenilik getirilmiştir. Maddi olmayan duran varlıklar hakkında getirilen değişikliklerin en önemlilerinden biri işletme birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen maddi olmayan duran varlığın belirtilen şartlara uygun olduğu takdirde ayrı bir kaleme gerçeğe uygun değeri ile aktifleştirilmesidir. Böylelikle bu değişikliklerle birlikte maddi olmayan duran varlıkların değerlendirilmesi oldukça önem kazanmıştır. Bu makalede Uluslararası Değerleme Standartlarına (UDS) göre maddi olmayan duran varlıkların değerlendirme yöntemleri ve Uluslararası Finansal Raporlama Standardı'na (UFRS) göre işletme birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen maddi olmayan duran varlıkların nasıl değerlemeye tabi tutulacağı araştırılmıştır. Buna ek olarak 1980'lerin ortalarında İngiltere'de işletme birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen markaların ayrı bir kalem olarak aktifleştirilmesine izin verilmesi ile ortaya çıkan durum incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Maddi Olmayan Duran Varlıklar, Değerleme, Maliyet Yaklaşımı, Piyasa Yaklaşımı, Gelir Yaklaşımı

ABSTRACT

The IAS 38 has changed significantly in the year 2004. With these alterations a number of improvements are brought with this standard concerning the economic life, description, valuation and depreciation (amortization) of the intangible assets. One of the most important alterations about the intangible assets is that the intangible asset acquired as part of a business combination can be capitalized with its real value if it is in convenience with the asserted conditions. With these changes the valuation of intangible assets has gained significant importance. In this article, the valuation methods of intangible assets according to the International Valuation Standards and how the intangible assets acquired as part of a business combination are going to be valued according to the IFRSs are investigated. Together with these, the situation occurred in the 1980s England, when the trade marks acquired in a business combination are allowed to be capitalized as a single asset, is examined.

Keywords: Intangible Assets, Valuation, Cost Approach, Market Approach, Income Approach

* Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. İngilizce İşletme Bölümü, atillaperek@marmara.edu.tr

1. GİRİŞ

Uluslararası Muhasebe Standardı 38 maddi olmayan duran varlıklar hakkında olup 31 Mart 2004 tarihinde önemli ölçüde değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle Standart'ta varlığın ömrü, tanımı, değerlemesi ve amortismanı hakkında bir çok yenilik getirilmiş ve Standart Amerika Birleşik Devletleri muhasebe standardı olan FASB Statement No. 142 Şerefiye ve Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı'na bir çok konuda yakınsamıştır.¹

Türkiye'de de maddi olmayan duran varlıklarla ilgili muhasebe standardı, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun 17.03.2006 Tarihinde yayınladığı maddi olmayan duran varlıklar hakkındaki TMS 38, UMS 38'in 2004 yılında getirmiş olduğu tüm değişiklikleri kapsamıştır ve böylelikle 26111 Sayılı Türkiye Muhasebe Standardı 38 ile, Uluslararası Muhasebe Standardı 38 ile birebir aynı olmuştur.

Maddi olmayan duran varlıklar hakkında getirilen değişikliklerin en önemlilerinden biri şirket birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen maddi olmayan duran varlığın, standartta belirtilen şartlara uygun olduğu takdirde, ayrı bir kalem olarak gerçeğe uygun (makul) değeri ile varlıklaştırılmasıdır.

IAS 38'de şöyle denilmektedir "...işletme birleşmesinden önce varlığın devralınan tarafından muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda devralan, birleşme tarihinde, devralmanın maddi olmayan duran varlığını şerefiyeden ayrı olarak muhasebeleştirir."²

İşletme birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen maddi olmayan duran varlığın muhasebeleştirilebilmesi için öncelikle IAS 38'in tüm maddi olmayan duran varlıklar için şart koştuğu kriterlere uyması gerekir. Bu yüzden işletme birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen maddi olmayan duran varlığın öncelikle IAS 38-18'deki kriterlere uyması gerekmektedir. IAS 38-18 şöyle demektedir; "Bir kalemin maddi olmayan duran varlık olarak

¹ ABD'de bu Standart 2001 yılında değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle FASB'in artık elle tutulan varlıklardan çok ekonomide her geçen gün önemi artan maddi olmayan varlıklara odaklandığı düşünülebilir. Rebecca Toppe Shortridge, Amanda Schroeder, Erin Wagoner, "Fair-Value Accounting- Analyzing the Changing Environment" **The CPA Journal Online**, April 2006

² IAS 38 - 34

tanınması için, işletmenin söz konusu kalemin aşağıdaki unsurları karşıladığını göstermesi gerekir:

- (a) Maddi olmayan duran varlığın tanımı; ve
- (b) Tanıma (varlığını kabul edip kayıtlara geçme) kriterlerini.”

Tanıma kriteri için IAS 38-11 ile 38-17 arasındaki paragraflarda detaylı bir şekilde bilgi verilmektedir. Bahsedilen paragraflar içerisinde şart koşulan 3 kriter bulunmaktadır; birincisi belirlenebilirlik, ikincisi kontrol ve üçüncüsü gelecekteki ekonomik yararlar. IAS 38 kontrol ve gelecekteki ekonomik yararlar kriterleri için sadece açıklama yapmıştır ancak belirlenebilirlik için 2 şart koşturmuştur. Birincisi varlığın “ayrılabilir” olması, ikincisi “varlık üzerindeki hakların sözleşmede yer alan haklardan yada diğer yasal haklardan kaynaklanması”.

Tanıma kriteri için IAS 38-21’deki şartlara uyulması gerekir. Bu paragrafa göre maddi olmayan duran varlık ancak ve ancak, varlıkla ilişkilendirilen ve gelecekte beklenen ekonomik yararların işletmeye girmesi muhtemel ise ve varlığın maliyeti güvenilir bir şekilde ölçülebiliyor ise tanınır.

Bu durumda şirket birleşmelerinde, IAS 38-18’de bahsedilen tanım ve tanıma kriterlerine uygun bir maddi olmayan duran varlık tespit edilebiliyor ise bu varlık, makul değeri (gerçeğe uygun) ile satın alan şirketin aktiflerinde ayrı bir kalem olarak yer alacaktır.

UFRS 3’de maddi olmayan duran varlık kalemlerinin neler olabileceği liste halinde verilmiştir. IFRS 3’de verilen listenin SFAS 141 Paragraf A14’ün sonundaki Ek A’da verilen listeye benzer olması Amerika Birleşik Devletleri’nin muhasebe standartlarına bu konuda da yakın hareket edildiği göstermektedir³. IFRS’deki liste:

1- Pazar ilişkili maddi olmayan duran varlıklar;

- Ticari marka, ticari isim, servis isimi, müşterek isimler ve ruhsat isimleri
- İnternet alan isimleri
- Ticari düzenlemeler (özel nadir renk, şekil, ambalaj tasarımı)
- Gazete başlığı (logosu)

³ FEI Research Foundation Issue Alert, **Intangibles: What Their Valuation is Really Worth**, 2002

Rekabet yapmama anlaşmaları

2- Müşteri ilişkili maddi olmayan duran varlıklar;

Müşteri listesi

Sipariş ve üretim fazlaları

Müşteri kontratları ve bağlantılı müşteri ilişkileri

Kontratsız müşteri ilişkileri

3- Sanata ilişkin maddi olmayan varlıklar

Oyunlar, operalar ve baleler

Kitaplar, dergiler, gazeteler, diğer edebi eserler

Beste, güfte ve kısa reklam müziği gibi müzik çalışmaları

Resim ve fotoğraflar

Filmler, müzik videoları ve televizyon programları içeren video ve görsel ve işitsel materyaller

4- Sözleşme bazlı maddi olmayan duran varlık;

Lisans, telif hakkı ve hisse senedi teklif anlaşması

Reklam, yapım, yönetim, servis yada tedarik sözleşmesi

Kira sözleşmesi

İnşaat ruhsatı

İmtiyaz sözleşmesi

İşletme ve yayım hakkı

Sondaj, su, hava, maden, ağaç kesim ve hat işletme yetkisi kullanım hakları

İpotek anlaşması gibi servis kontratları

İşveren lehine istihdam sözleşmeleri

5- Teknoloji bazlı maddi olmayan duran varlıklar

Patent

Bilgisayar yazılımı, entegre devre şablonları

Patentsiz teknoloji

Veritabanı

Gizli formül, işlem yada tarif gibi ticari sırlar

2. UFRS'YE GÖRE İŞLETME BİRLEŞMESİNİN BİR PARÇASI OLARAK ELDE EDİLEN MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLARIN DEĞERLEMESİ

UMS 38'de, işletme birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen maddi olmayan duran değerlemesinde kullanılacak yöntemler hakkında fazla bir açıklama yapılmamıştır. UMS 38'in 39, 40 ve 41. Paragraflar'ında 3 çeşit değerlendirme yaklaşımından⁴ piyasa ve gelir yaklaşımlarını değerlemede kullanılacak yöntem olarak göstermiştir.

Öncelikle IAS 38'e göre bir maddi olmayan duran varlık için en güvenilir gerçeğe uygun değer aktif bir piyasadaki kayıtlı piyasa fiyatlarıdır. Standarda göre uygun piyasa fiyatı, genellikle, güncel fiyat teklifidir ve güncel fiyat tekliflerinin mevcut olmaması durumunda, işlem tarihi ile varlığın gerçeğe uygun değerinin tahmin edildiği tarih arasında ekonomik koşullarda önemli bir değişiklik olmaması koşuluyla, gerçeğe uygun değeri tahmin etmek için en son benzeri işlemin fiyatı esas alınabilir.⁵ Bununla beraber, bir maddi olmayan duran varlığın aktif bir piyasasının bulunmaması durumunda, gerçeğe uygun değeri; işletmenin mevcut en iyi bilgi esas alınarak, elde etme tarihinde, bilinçli ve istekli taraflar arasında piyasa koşullarında yapılan muvazaasız bir işlemde ilgili varlık için ödeyeceği tutardır.⁶

Ancak, IAS 38, düzenli olarak belirli maddi olmayan duran varlıkların alım ve satımı ile meşgul olan işletmeler için bu varlıkların gerçeğe uygun değerlerini dolaylı olarak tahmin etme tekniklerinin, gerçeğe uygun değeri tahmin etmeyi amaçlamaları ve varlığın ait olduğu endüstrideki güncel işlem ve uygulamaları yansıtmakta olmaları durumunda, işletme birleşmesinde elde edilen bir maddi olmayan duran varlığın ilk ölçümü için kullanılabileceğini belirtmiştir. Bunlar;

- Güncel piyasa işlemlerini yansıtan çarpanların, varlığın kârlılığını oluşturan göstergelere (gelir, pazar payları ve faaliyet kârı gibi) veya piyasa koşullarında yapılan muvazaasız bir işlemle maddi olmayan duran varlık lisanslanmış (kullanma hakkı verilmiş) olsaydı elde edilme ihtimali olan isim hakkı geliri akışına ("isim hakkı ödemekten kurtulma" yaklaşımında olduğu gibi) uygulanması
- Varlıktan beklenen gelecekteki net nakit akışlarının iskonto edilmesi

⁴ Tüm değerlendirme standartlarında (Uluslararası Değerleme Standartları, Profesyonel Değerleme Uygulaması Standartları-ABD, Şirket Değerleme Standartları-ABD, Ekspertiz ve Değerleme Standartları-İngiltere, Avrupa Değerleme Standartları-AB) varlıkların değerlendirilmesi için 3 çeşit değer yaklaşımı bulunmaktadır; maliyet, piyasa ve gelir yaklaşımı.

⁵ IAS 38-39

⁶ IAS 38-40

Görüldüğü gibi IAS 38 maddi olmayan duran varlıkların değerlemesi için piyasa yaklaşımının dışında ek olarak gelir yaklaşımının da kullanılabileceğini belirtmiştir. Standartta 3 çeşit gelir yaklaşımından bahsetmektedir; birincisi, doğrudan gelir indirgeme yöntemi; ikincisi, isim hakkı ödemekten kurtulma yöntemi; üçüncüsü indirgenmiş nakit akım yöntemi.

3. UDS'YE GÖRE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLARIN DEĞERLEME YÖNTEMLERİ

3.1 Uluslararası Değerleme Standartları

Uluslararası Değerleme Standartları, Uluslararası Değerleme Standartları Komitesi tarafından değerlendirme alanında uluslararası standartlar oluşturmak ve üyeler arasındaki işbirliğini arttırmak için oluşturulmuştur. Uluslararası Değerleme Standartları Komitesi 1981 yılında İngiltere'de kurulmuş, Birleşmiş Milletler'e bağlı olarak çalışan ve bünyesindeki üye kuruluşlar (39 ülkeden 42 üye kuruluş, 10 ülkeden 11 gözlemci kuruluş) ile Dünya Bankası, OECD, IMF, Dünya Ticaret Örgütü, AB Komisyonu, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve uluslararası değerlendirme örgütleri ile yakın işbirliği içinde çalışan bir kuruluştur. Uluslararası Değerleme Standartları; 3 Uluslararası Değerleme Standardı, 2 Uluslararası Değerleme Uygulamaları, 14 Kılavuz Notları, bir tane de Araştırma Notundan oluşmaktadır.⁷

Konumuz ile ilgili UDS 4. Kılavuz Notu çıkartılmıştır. Kılavuz maddi olmayan duran varlıkların değerlendirme kriterleri ile ilgilidir. Kılavuza göre maddi olmayan duran varlıkların değerlemesi için 3 çeşit yaklaşım bulunmaktadır; maliyet, piyasa ve gelir yaklaşımları. Bu yaklaşımlar için detaylı bilgi aşağıda bulunmaktadır.

3.2 Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerleme Yöntemleri

Maddi olmayan duran varlıkların değerlemesi hakkında son 20 yıl içerisinde birçok çalışmalar yapılmıştır. Bunun iki ana sebebi; son 20 yılda maddi olmayan duran varlıkların şirket değerlerinin en önemli faktörü haline gelmesi ve kullanılan finansal raporlama sistemlerinin

⁷ www.ivsc.org

bu faktörlerin gösterilmesinde geri kalmalarıdır.⁸ Değerleme çalışmalarını iki ana grupta toparlayabiliriz. Birinci grup standartlarda bahsedilen klasik yaklaşımlar (varlık başına yaklaşımlar), ikincisi ise daha çok teorik çalışmalar sonucu ortaya atılan modern yaklaşımlar (global yaklaşımlar).⁹

Modern yaklaşımlar çeşitli bilim adamları tarafından teorik çalışmalar sonucu oluşturulan maddi olmayan duran varlık değerlendirme yada ölçme yöntemleridir. Modern yaklaşımların sayısının 30'dan fazla olduğu tespit edilmiştir.¹⁰ Bu yaklaşımların daha çok teorik olması ve UDS ve diğer değerlendirme standartlarında bulunmaması nedeniyle makalemiz dışında tutulmuştur.

Klasik yaklaşımlar ise hem Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nda¹¹ hem de Uluslararası Değerleme Standartları'nda bahsedilmekte ve maddi olmayan duran varlık değerlemesinde kullanılacak yöntem olarak gösterilmektedir. 3 çeşit klasik yaklaşım bulunmaktadır; maliyet, piyasa ve gelir yaklaşımları.

Klasik yaklaşımların varlık değerlemesinde kullanımı oldukça eskiye dayanmaktadır. Literatürde bu yaklaşımlar 1920'lerden itibaren telaffuz edilmektedirler.¹² Bununla beraber klasik yaklaşımlar resmi olarak ilk kez 1936 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde varlık değerlendirilmesi için kullanılacak yöntemler olarak gösterilmiştir.¹³

3.2.1 Maliyet Yaklaşımı

Maliyet yaklaşımı, yatırımcıların herhangi bir yatırım için, ister satın alsın ister üretsın, yatırımın maliyetinden daha fazla ödemeyeceği varsayımından ortaya çıkmıştır.¹⁴ Maliyet yaklaşımı, maddi olmayan duran varlığın gelecekteki hizmet kapasitesinin yerini alabilecek

⁸ Robert S. Kaplan, David P Norton. **Strategy Maps**, Boston, Harvard Business School Press, 2004, s.2-5

⁹ Christophe Bouteiller. "The Evaluation of Intangible Asset: Advocating for an Option Based Approach", **6. Alternative Perspective on Finance Conference**, Hamburg, 2002
<http://www.departments.bucknell.edu/management/apfa/Hamburg%20Papers/Bouteiller.pdf>

¹⁰ Erik Sveiby. "Methods for Measuring Intangible Assets",
<http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>, 2005

¹¹ Hernekadar UFRS bu yöntemlerden direkt isim vererek veya bu şekilde sınıflandırarak bahsetmese de göstermiş olduğu değerlendirme yöntemleri bu yaklaşımların birine muhakkak uymaktadır.

¹² J. M. Yang, "The Valuation of Intangibles", **The Accounting Review**, Vol. 2, NO. 3, 1927, pp.225

¹³ Bill Mundy, "The Specific Methods and the Appraisal Process", **The Appraisal Journal**, Vol. 60, Issue 3, 1992, p.496

¹⁴ Robert F Reilly, , Robert P. Schweih, **Valuing Intangible Assets**, New York, McGraw-Hill, 1999, s.97

miktardaki parayı belirleyerek, o varlığa sahip olmanın gelecekte yaratacağı faydaları ölçmeye çalışır¹⁵. Bu yaklaşımda değerlemeciler, mevcut varlığın sağladığı faydayı sağlayacak benzer yada birebir aynı varlığa sahip olabilmenin maliyetini hesaplamaktadırlar.

Maliyet yaklaşımında iki ana yöntem bulunmaktadır; yeniden üretim maliyeti ve yerine koyma maliyeti. Yeniden üretim maliyeti yaklaşımında, herhangi bir maddi olmayan duran varlığın *birebir aynısını* oluşturmak için ne kadar harcanması gerektiği bulunmakta ve bu miktar varlığın değeri olarak gösterilmektedir. Bu yöntemin düzgün işleyebilmesi, şirketlerin varlığın geliştirilmesi aşamasındaki maliyet bilgilerini detaylı bir şekilde kaydetmiş olmasına bağlıdır.¹⁶ Eğer bu bilgiler var ise değerlemeciler tarihsel maliyetlerle söz konusu varlığın yeniden üretim maliyetini tespit edebilirler. Ancak bu değerlerin fiyat endeksi ile cari döneme taşınması unutulmamalıdır.

Yerine koyma maliyeti yönteminde ise söz konusu varlığa *benzer* bir varlığı oluşturmak için gerekli olan maliyet tahmin edilmekte ve bulunan miktar varlığın değeri olarak kabul edilmektedir. Bu yöntemde tahmin edilen varlığın söz konusu varlığa birebir benzemesinden çok sağlayacağı faydanın benzer olması hedeflenmektedir. Yerine koyma maliyeti yaklaşımı tarihsel maliyetin cari fiyatlar seviyesine çıkarma sorunu gidermektedir.¹⁷ Buna ek olarak yerine koyma maliyeti yöntemi, piyasa koşullarını, yeniden üretim yönteminden daha çok değerlemeye katmaktadır.¹⁸

Her iki yöntemde de birikmiş amortismanı ve güncelliğini kaybetmeleri çıkarmamız gerekmektedir.¹⁹ Amortisman ve eskimeler, fiziksel amortisman, fonksiyonel, teknolojik ve ekonomik eskimeler olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Maliyet yaklaşımı sonucu bulunan

¹⁵ Gordon J. Smith. "Assesment and Valuation of Inventions and Research Results for Their Use and Commercialization", **International Workshop on Management and Commercialization of Inventions and Technology**, Monterrey, 2002, s.2

¹⁶ Parr, Russell. "Module 6: IP Valuation Issues and Strategies", **Singapore-WIPO Joint Training Course for Asia and the Pacific Region on Intellectual Property and Technopreneurship Development**, Singapore, 1999, s. 13

¹⁷ Nick Bertolotti. "Methodology for Determining the Value of Industrial Property Assets – Viewpoints of a Professional Consultant Engaged in Valuating Industrial Property Asset", **WIPO National Seminar on the Valuation of Industrial Property Assets**, Beijing, 1996, p. 9

¹⁸ Reilly, Schweih. s. 98

¹⁹ Price Waterhouse Coopers, Shedding Light on IFRS: IFRS 3 The new Business Combination Standard, 2002, s.4

değerden bu dört faktörü çıkartıldığında söz konusu varlığın makul değerine ulaşılmış olunur.²⁰

Maliyet yaklaşımı Uluslararası Değerleme Standartları 4. Kılavuz Notunda değerlendirme metodlarından biri olsa da maddi olmayan duran varlıklarla ilgili olan Uluslararası Muhasebe Standardı 38'de böyle bir yöntemden bahsedilmemektedir.

Uluslararası Değerleme Standardı 4. Kılavuz Notunda maliyet yaklaşımı için yeniden üretim maliyeti yada düzeltilmiş varlık yaklaşımı terimlerini de kullanmaktadır. 4. Kılavuz'da dikkat edilmesi gereken husus maliyet yaklaşımı hakkında maliyet yaklaşımı için yöntem ayrımı yapılmamış olmasıdır. Ancak Kılavuzun 5.8.3.1 Paragrafında maddi olmayan duran varlığın değerinin yerine koyma maliyetinden fazla olamayacağı belirtilmiştir. Buradan şu sonuç çıkabilir; değerlendirme uzmanları, öncelikle varlığın hem yeniden üretim maliyetini hem de yerine koyma maliyetini bulacaklar, daha sonra bu iki değeri karşılaştıracaklardır. Eğer yeniden üretim maliyeti yerine koyma maliyetini geçerse değerlemeciler yerine koyma maliyetini baz alacaklar, aksi durumda ise herhangi birini varlığın değeri olarak gösterebileceklerdir.

Maliyet yaklaşımı diğer yaklaşımlara nazaran daha az kullanılan bir yaklaşımdır. Ancak, bu yöntem teknoloji bazlı, insan kaynaklı ve müşteri ilişkili maddi olmayan duran varlıklarda sıkça uygulanmaktadır. Bununla beraber, bu yaklaşım bilgisayar yazılımları, şirket uygulamaları, toplu işgücü, teknik resim, ambalaj tasarımı gibi uzmanlık gerektiren ve karmaşık yapıya sahip olan maddi olmayan duran varlıkların değerlemesinde gerekli veriye ulaşılabiliyor ise diğerlerine nazaran daha sık tercih edilmektedir.²¹

Maliyet yaklaşımı, genellikle, değerlemeye tabi maddi olmayan duran varlığın nispeten yeni olması durumunda daha rahat uygulanabilmektedir. Bununla beraber, eğer değerlemeye tabi varlığın sahibi varlığı uzun vadeli kullanmaya niyetli ise maliyet yaklaşımı sonucunda ortaya çıkan değer diğer yöntemlere nazaran daha gerçekçi bir değer olarak düşünülebilir.

²⁰ Smith. s.2

²¹ Gordon V. Smith; Rusell Parr L. **Valuation of Intellectual Property and Intangible Assets**, New York, John Wiley & Sons Inc., Third Ed., 2000, p. 208

Maliyet yaklaşımlarına en büyük eleştiri araştırma ve geliştirme harcamaları ve benzer harcamalar konusunda gelmektedir. Bilindiği gibi yüksek miktarda Ar-Ge harcamaları yapılsa dahi bazı durumlarda fayda sağlayacak bir varlık elde edilememektedir. Hatta tüm harcamaların ancak ufak bir kısmı fayda sağlayan varlıkla ilişkilendirilebilmektedir. Bu ve buna benzer durumlarda maliyet yaklaşımı rasyonel olamamaktadır.²²

Literatürde de maliyet yaklaşımına olumsuz görüş bildiren bir çok araştırmacı ve uygulamacı bulunmaktadır. Maliyet yaklaşımına, ilk sistematik ve detaylı eleştiriye 1992 yılında Marchitelli tarafından yapılmıştır. Ona göre maliyet yaklaşımı tamamen vakit kaybıdır ve piyasa yaklaşımı veya gelir yaklaşımı sonucunda ortaya çıkan değer yeterli ve tatmin edicidir.²³ Bunun yanı sıra Dotzour ve Freitag sigortacılıktaki maliyet yaklaşımına olan güvensizliğe dikkat çekmişlerdir.²⁴ Iwan'a göre de çok az değerlemeci doğru maliyet bilgisine ulaşabilmekte, hatta hiçbir değerlemeci değerlemeye tabi varlığın eskimelerini hesaplarken doğru, tam, objektif ve sürekli niceliksel bilgilere ulaşmak için yeterli vakti bulamamaktadır.²⁵

Diğer taraftan, Coggin, maliyet yaklaşımı, emsalsiz varlıklar ve benzer özel durumlar için tek uygulanabilecek değerlendirme yöntemi olduğunu iddia etmektedir.²⁶ Oetzel de maliyet yaklaşımı uygulamanın faydalarını şu şekilde sıralamaktadır²⁷:

- Yeniden üretim maliyeti hesaplanırken tüm maliyetler eklendiği takdirde (girişimci kazancı da dahil) değerlemeye tabi varlığın değerinin üst sınırı görülebilmektedir.
- Maliyet yaklaşımı, değerlemeye tabi varlık için daha çok ve detaylı inceleme yapılmasını sağlamaktadır. Böylelikle değerlemeciler söz konusu varlıklar hakkında daha çok bilgi edinmektedirler ve bu bilgiler diğer yaklaşımların uygulanması sırasında faydalı olmaktadır.

²² Mark Abel. "Theme III: Methodologies for Determining the Value of Industrial Property Assets-Viewpoint of an Institution for the Management of Industrial Property Rights", **WIPO National Seminar on the Valuation of Industrial Property Asset**, Beijing, 1996, s.4

²³ Richard Marchitelli, "Rethinking the Cost Approach", **The Appraisal Journal**, Vol. 60, Issue 3, 1992, s.425

²⁴ Mark G. Dotzour,; Mark R. Freitag, "The cost approach in residential appraising: Make it optional", **The Appraisal Journal**, Vol.63, Issue 2, 1995, p.186

²⁵ Gregory A, Iwan, "The Cost Approach - Inflexible or Infeasible?", **The Appraisal Journal**, Vol. 61, Issue 1, 1993, p.137

²⁶ Dana T. Coggin, "Let's Not Abandon the Cost Approach", **The Appraisal Journal**, Vol. 62, Issue 1, 1994, p.144

²⁷ Terrell R. Oetzel, "Some Thoughts on the Cost Approach", **The Appraisal Journal**, Vol. 61, Issue 1, 1993, pp.133,134

- Maliyet yaklaşımı sayesinde değerlemeciler en verimli ve en iyi kullanım (highest and best use) analizini daha doğru yapabilmektedirler.

3.2.2 Piyasa Yaklaşımı

Piyasa yaklaşımı faal bir pazardaki benzer el değiştirmelerden bir değer göstergesi çıkarmaya çalışır.²⁸ Bu yaklaşımda açık bir pazarda benzer maddi olmayan duran varlıkların kazançları ve değerleri karşılaştırılır. Piyasa yaklaşımı için iki şart gereklidir; birincisi faal bir piyasa ikincisi el değiştirilen varlıkların değerlendirilecek varlıklarla karşılaştırılabilir olması. Bu yöntem diğerlerine nazaran en doğrudan ve en rahat anlaşılabilir yöntemdir.²⁹ Ancak yine de oldukça analitik prosedürler içermektedir.

Hem Uluslararası Değerleme Standartları hem de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Maddi olmayan duran varlıkların değerlemesinde piyasa yaklaşımını ilk tercih olarak göstermektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, UFRS, UMS 38-39 ve 38-40'daki, hükümlerinde maddi olmayan duran varlıkların değerlendirme yöntemlerinden piyasa yaklaşımını baz almakta ve değerlendirme esnasında öncelikle faal bir piyasadaki kayıtlı piyasa fiyatlarına, eğer faal piyasa yok ise benzer varlıklar için yakın zamanda yapılmış işlemlerin sonuçlarına bakılması gerektiğini belirtmiştir.

Uluslararası Değerleme Standartları'nda maddi olmayan duran varlıkların değerlendirme yöntemlerinden ilk olarak piyasa yaklaşımından bahsedilmektedir. UDS Kılavuz Notu 4'e göre piyasa yaklaşımı, değerlendirme konusu varlığı piyasada satılmış olan benzer nitelikteki maddi olmayan duran varlıklarla veya maddi olmayan varlık mülkiyeti hakları ve menkul kıymetleri ile karşılaştırmaktadır.³⁰ Kılavuza göre karşılaştırma yapılacak olan benzer nitelikteki maddi olmayan duran varlıklar aynı sektörde yada aynı ekonomik değişkenle bağlı olan bir sektörde olmalıdır.

²⁸ Alfred M King, Jay M. Henry. "Valuing Intangible Assets Through Appraisals", **Strategic Finance**, Vol.81, Iss. 5, Nov, 1999,s. 35

²⁹ Smith, Parr, **Valuation of Intellectual Property and Intangible Assets**, p. 170

³⁰ IVS, Guidance Note No 4 – 5.8.1.1

Piyasa yaklaşımı, entelektüel mülkiyet hukuku açısından da ilk tercih edilen yöntemdir. Lück'e göre, entelektüel mülkiyet hukuku bakış açısı ile bakıldığında ne maliyet ne de gelir yaklaşımı doğru sonuç vermektedir ve doğru değer sadece değerlemeye tabi maddi olmayan duran varlık için piyasada ödenmeye hazır miktardır.³¹

Piyasa yaklaşımı için 3 aşamadır;

- Bincisi değerlendirme tabi varlığa benzer nitelikteki varlığın piyasa değerinin tespiti,
- İkincisi tespit edilen benzer nitelikteki varlık ile değerlemeye tabi varlığın karşılaştırılması. Bu aşamasının en hassas noktası iki varlığın karşılaştırılması için uygun birimin yada oranın tespiti.³²
- Üçüncüsü, benzer nitelikteki varlığın piyasa değerine, karşılaştırmada kullanılacak birimin yada oranın uygulanması yolu ile değerlemeye tabi varlığın değerini tespiti.

Piyasa yaklaşımı tüm maddi olmayan duran varlıklarda kullanılabilir ancak maddi olmayan duran varlıkların özel durumlarından dolayı düzgün ve bilgilendirici piyasa koşulları bulunmayabilir. Örneğin insan kaynakları bazlı bir maddi olmayan duran varlığı piyasa yaklaşımı ile değerlendirmek neredeyse imkansızdır. İnsan kaynağını değerlemek isteyen bir firma insan kaynaklarına dayalı maddi olmayan duran varlıkların el değiştirdiği sürekli bir pazar bulamayabilir. Bununla beraber benzer bir el değiştirme bulursa dahi transfer fiyatlarının gizliliklerinden dolayı bilgilere ulaşılamaya bilinir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus UFRS 3'de verilen maddi olmayan duran varlık listesinde insan kaynaklı varlıkların bulunmamasıdır. Buradan şu sonuç çıkartılabilir; eğer herhangi bir maddi olmayan duran varlık çeşidi prensip olarak piyasa yaklaşımına uymuyor ise, o varlıkların bilançoda ayrı bir kalem olarak gösterilmesi UFRS'ye göre uygun değildir.

Piyasa yaklaşımının en çok kullanıldığı maddi olmayan duran varlık çeşidi teknoloji bazlı maddi olmayan duran varlıklardır. Teknoloji bazlı maddi olmayan duran varlıklar diğer maddi olmayan duran varlıklara nazaran daha piyasaya dönük varlık olduklarından piyasa yaklaşımı en çok kullanılan varlıklardır.

³¹ Gert Lück, "Theme I: The Importance of Assessing the Value of Industrial Property Assets – Viewpoint of a Right Holder (Inventor, Enterprise or Institution)" **WIPO National Seminar on the Valuation of Industrial Property Assets**, Beijing 1996, p.4

³² Uluslararası Değerleme Standartları Kılavuz Notu 4'e bu oranın tespitinde dikkat edilmesi gereken hususlar detaylı bir şekilde sıralanmıştır. (Kılavuz Notu 4 / 5.8.1.3)

Maliyet yaklaşımında olduğu gibi piyasa yaklaşımına da bir çok eleştiri yapılmaktadır. Schwartzben ve Finkler'e öncelikle maddi olmayan duran varlıkların genellikle aktif bir piyasası olmamasından dolayı piyasa yaklaşımının prensip olarak bu tür varlıklara uygun olmadığını belirtmişlerdir. Buna ek olarak aktif bir piyasa bulunsa dahi her bir maddi olmayan duran varlıkların kendisine has özellik barındırması karşılaştırma işlemini imkansızlaştırdığını düşünmektedirler.³³ Robinson and Lucas ise piyasa yaklaşımının emsalsiz varlıklar ve benzer özel durumlar için kesinlikle kullanılmayacağını belirtmişlerdir.³⁴ Gajland da piyasa yaklaşımının sorunlarını şu şeklide özetlemiştir³⁵;

- muamele miktarının az oluşu,
- muamele hakkındaki bilgilerin seyrek oluşu,
- karşılaştırılabilir muamelenin çok sınırlı bir ihtimalle uygun zaman diliminde olması

Neticede piyasa yaklaşımı piyasaların varlığına ve değerlendirme dönemindeki piyasa koşullarına son derece bağlıdır. Teknoloji ile birlikte aktif piyasaların çeşitlenmesi ve ilerlemesi gelecekte piyasa yaklaşımının kullanımını arttıracaktır.

3.2.3 Gelir Yaklaşımı

Gelir yaklaşımı bir varlığın gelir getirme kapasitesine odaklanır. Bu yaklaşım, mülkiyetine yada kullanma hakkına sahip olduğumuz varlığın gelecekteki ekonomik faydalarının şimdiki değerini hesaplama yoluyla değerlemeyi amaçlar.³⁶ Gelir yaklaşımının genel formülü;

$$V = \sum_{t=1}^n \frac{R_t}{(1+i)^t}$$

³³ Dov Schwartzben, Steven A. Finkler, "Combining Accounting Approaches to Practice Valuation", **Healthcare Financial Management**, Vol. 52, Issue 6, 1998, p.75

³⁴ Rudy R Robinson, Scott R Lucas, "Appraising Special-Purpose Industrial Facilities for Ad-Valorem Purposes", **The Appraisal Journal**, Vol. 71, Issue 4, 2003, pp.323-324

³⁵ David Gajland, "Valuation of Intellectual Property Assets: Significant, Parameters, Methodologies and Limitations", **WIPO Asian Regional Seminar on the Promotion of the Use of the Intellectual Property System by the Private Sector, Daeduk, Republic of Korea**, 1998, p.8

³⁶ Ma Lianyuan, Lianyuan, Ma; "Valuation of Intellectual Property Assets; Valuation Techniques: Parameters, Methodologies and Limitations", **WIPO Asian Regional Forum on the Intellectual Property Strategy for the Promotion of Innovative and Inventive Activities**, Beijing, 2000, s. 4

- V: Maddi olmayan duran varlığın değeri
R_t: Maddi olmayan duran varlığın t yılındaki geliri
t: Gelecekteki belirli bir yıl
n: Maddi olmayan duran varlığın gelir getirebildiği yılı miktarı
i: Iskonto oranı

Görüldü gibi, bu yaklaşımda bir çok faktörün miktarı tahmin edilmekte ve bu tahminlere göre değer bulunmaktadır. Öncelikle değerlemesi yapılacak varlığın ömrü tespit edilmekte daha sonra ömrü boyunca sağlayacağı gelir miktarı tahmin edilmektedir. Bu işlemler bittikten sonra makul bir iskonto oranı ile tespit edilen gelirler aktifleştirilmektedir.³⁷

Prensip olarak gelir yaklaşımında varlığın karlılığı ölçülmeye çalışılır. Bu karlılığın ölçülmesi esnasında çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Böylelikle söz konusu yaklaşımda varlığın gelirini tespit etmek için alternatif yöntemler de geliştirilmiştir. Ekonomik gelirin ölçülmesinde kullanılacak bu yöntemler, değerlendirme esnasında soracağımız sorulara bağlıdır. Örneğin değerlendirme esnasında şu sorular sorulabilir; “Değerleme yapacağımız varlığın mevcudiyeti ile tüm gelirimiz ne olabilir?, Değerleme yapacağımız varlık olmasaydı gelirimiz ne olabilirdi?, Eğer değerlendirme yapacağımız varlık olmasaydı, o varlığı kullanabilmek için ne kadar ödeyecektik?, Mevcut varlık ile maliyet tasarrufumuz var mı varsa ne kadar?, Mevcut varlık sayesinde ürünlerimizi primli satabiliyor muyuz?”. Değerleme esnasında sorulacak soruların arttırılabilir ve böylelikle kullanılacak yöntemlerin çeşitliliği de çoğaltılabilir.³⁸ En çok kullanılan yöntemleri sıralarsak;

- Primli Fiyat Metodu’nu kullanarak değerlendirme,
- Telif Hakkı Ödemekten Kurtulma Yöntemi’ni kullanarak değerlendirme,
- Maliyet Tasarrufu Yöntemi’ni kullanarak değerlendirme,
- İndirgenmiş Nakit Akım Modeli’ni kullanarak değerlendirme,

Bunları dışında eğer değerlendirme yapılacak olan maddi olmayan duran varlığın kazançları varlığın kendisine doğrudan atıfta bulunulamıyorsa yada kazancı bağımsız olarak

³⁷ Jacquelyn Dal Santo, “Intellectual Property Income Projections: Approaches and Methods”, **The Handbook of Business Valuation and Intellectual Property Valuation**, Ed. Robert F Reilly, Robert P. Schweih, New York, McGraw-Hill, 2004, s.356

³⁸ Gordon V. Smith, **Trade Valuation**, New York, John Wiley & Sons Inc, 1996, ss.142-144

ölçülemiyorsa Aktif Getiri Metodu yada Artık Kar Metodu gibi yöntemler kullanılarak firmaların toplam gelirleri üzerinden tespiti gidilebilir.³⁹

Uluslararası Değerleme Standardı Kılavuz Notu 4 gelir yaklaşımını ikiye ayırmaktadır;

- doğrudan gelir indirgeme yöntemi,
- indirgenmiş nakit akımı analizi

Her ne kadar açıkça belirtilmese de bu ayrımın, varlığın ömrü ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Birinci yöntemde, varlığın değerini bulmak için tahmin edilen temsili gelir miktarı bir aktifleştirme oranına bölünür yada aktifleştirme faktörü ile çarpılır. Bir işletmede bir çok çeşit gelir olabilir ancak Kılavuz 4'ün yönlendirdiği gelirler vergilendirilecek gelir yada vergi sonrası gelirlerdir. Bununla beraber eğer birinci yöntem kullanılacaksa varlığın ömrü sınırsız olması gerekmektedir.

İkinci yöntemde de elde edilecek nakitlerin miktarları her bir periyot için hesap edilir ve bu miktarların şimdiki değerleri bir iskonto oranı ile tespit edilir. Kılavuza göre bu yöntem sınırlı ömürleri olan varlıklar için daha çok kullanılır.

IVS'ye göre iskonto yöntemlerinin kapsadığı dönem normalde ekonomik ömürden ve yasal ömürden daha kısadır. Kılavuz, ekonomik ömrü maddi olmayan varlıkların varlığın sahibine bir ekonomik getiri sağlaması beklenen dönem olarak ölçerken, yasal ömrü de maddi olmayan varlıkların yasalarla koruma altında olabileceği dönem olarak ölçmektedir.

Kılavuz Notu 4 indirgeme ve iskonto oranlarının piyasadan elde edileceğini yada alternatif yatırımlara dair veriler çerçevesinde bir faiz oranı şeklinde ifade edileceğini belirtmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi UFRS'de gelir yaklaşımı UMS 38'in işletme birleşmesinin bir parçası olarak elde edilen maddi olmayan duran varlık kısmındaki 41. Paragrafında bahsedilmektedir. Paragrafta maddi olmayan duran varlıkların değerlendirilmesi ile ilgili bir katım tekniklerden bahsedilmektedir. Standart, bu teknikler için 2 şık içerisinde 3 yöntem göstermiştir;

³⁹ Yann Bonduelle, **Valuing Intangible Assets- Impairment Tests**, Pricewaterhouse Coopers, London 2003, p. 17

- Birincisi, Doğrudan Gelir İndirgeme Yöntemi: Varlığın karlılığını oluşturan göstergelere (gelir, pazar payı ve faaliyet karı gibi) güncel piyasa işlemlerini yansıtan çarpanların uygulanması.
- İkincisi, İsim Hakkı Ödemekten Kurtulma Yöntemi: Piyasa koşullarında yapılan muvazaasız bir işlemle maddi olmayan duran varlık lisanslanmış (kullanma hakkı verilmiş) olsaydı elde edilme ihtimali olan isim hakkı geliri akışına (“isim hakkı ödemekten kurtulma” yaklaşımında olduğu gibi) güncel piyasa işlemlerini yansıtan çarpanların uygulanması.
- Üçüncüsü, İndirgenmiş Nakit Akım Yöntemi: Beklenen gelecekteki net nakit akışlarının iskonto edilmesi.

Gelir yaklaşımı tüm maddi olmayan duran varlıklarda kullanılabilir ancak bu yaklaşım genellikle aşağıdaki maddi olmayan duran varlıklarda en çok tercih edilen değerlendirme yöntemidir;

- Pazar ilişkili maddi olmayan duran varlıklar
- Sanata ilişkin maddi olmayan varlıklar
- Sözleşme bazlı maddi olmayan duran varlıklar

4. İNGİLTERE TECRÜBESİ

1980’lerin başında İngiltere’de şerefiye ile ilgili muhasebe standardı, (Statement of Standard Accounting Practice 22) şirket birleşmelerinden doğan şerefiyeler için firmaların kullanabileceği iki yonteme izin vermiştir. Birincisi (tavsiye edilen yöntem); şerefiye miktarını doğrudan öz kaynaktan indirme, ikincisi (alternatif yöntem); aktifleştirme ve sistematik bir şekilde amortismanına tabi tutma.⁴⁰

Birinci yöntemi seçen firmaların net gelirleri, şerefiyelerinden kaynaklanan yüksek miktardaki amortisman giderlerinden dolayı bu süre içerisinde düşük çıkmak zorunda kalmıştır. Örneğin Philip Morris Şirketi, Kraft şirketini alımından dolayı 11,6 milyar dolarlık bir miktarı amortize etmiştir.⁴¹ Böylelikle, sermaye piyasası gelişmiş olan İngiltere’deki bazı

⁴⁰ Karl A. Muller, “ An examination of the voluntary recognition of the acquired brand names in the United Kingdom”, **Journal of Accounting & Economics**, No: 26, October 1999, p. 180

⁴¹ Smith. **Trademark Valuation**, s. 26

firmalar kazançlarını düşük göstermemek için ikinci yöntemi kullanmaya başlamışlardır.⁴² Bununla birlikte ikinci yöntemi seçen firmalar da öz kaynak-yabancı kaynak oranında sıkıntılar çekmişlerdir.

1988 yılında SSAP 22, ED 44 yasasıyla revize edilmiş ve bu değişiklikle şirket alımlarında oluşan şerefiyeden ayrı olarak marka değerinin aktifleştirilmesine izin verilmiştir.⁴³

Böylelikle, firmalar iki yöntemin de olumsuzluklarını yenmek için bu alternatif yöntemi kullanmışlardır. Bu yöntemi kullanan firmalar, şirket alımlarında oluşan şerefiyenin içinden bir miktarı *marka değeri* olarak tespit edip ayrı bir kalem olarak aktiflerine koymuşlardır.

Bu yöntemin avantajı, ED 44'e göre aktifte bulunan marka değerinin amortismanına tabi olmayışı ve sadece değer düşüklüğü testine tabi olmasıdır. Böylelikle firmalar dönem giderlerini düşürmeden ve öz kaynaklarını azaltmadan aktiflerini artırmışlardır. Sonuç olarak İngiltere'de 1980'li ve 1990'lı yıllarda perakende ve servis sektörlerindeki bir çok firmanın bilançolarında önemli miktarlarda marka kalemi ortaya çıkmıştır.⁴⁴

O dönemdeki firmalar marka değerlerini tespit etmek için çeşitli yöntemler kullanmışlardır. Bu yöntemler makalemizde bahsettiğimiz klasik yaklaşımlara benzer yöntemlerdir. Bu yöntemlerden bazıları⁴⁵;

- Kazanç Değerlemesi Yöntemi: Bu yöntem klasik yaklaşımlardan gelir yaklaşımına benzemektedir. Bu yöntemde fiyat-gelir çarpanı yada benzer bir çarpan markanın karına uygulanmıştır. Marka karı, firma karından marka ile bağlantılı olmayan varlıkların karlarının çıkartılması ile bulunmuştur. Bu yöntemi kullanan İngiliz firmalarına örnek Dalgety ve United Biscuits'dir.
- İsim Hakkı Geliri Yöntemi: Bu yöntem de klasik yaklaşımlardan gelir yaklaşımına benzemektedir. Bu yöntemde isim hakkı geliri tespit edilip, tespit edilen miktarlar bir

⁴² Muller. s. 181

⁴³ Steve Lawrence, "The historical development of accounting standards - part5", **Professional Scheme**, <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/31100,2000>

⁴⁴ Michael A. Diamond, Donald T. Nicolaisen, "**Intangibles**", **Handbook of International Accounting**, Ed. by Frederic D.S. Choi, Newyork, John Wiley & Sons Inc., 1991, p. 18.17

⁴⁵ Tony Tollington, "UK Brand Asset recognition Beyond – Transaction or Events", **Long Range Planning**, No: 34 Issue 4, August 2001, pp. 471-473

iskonto oranı uygulamasıyla değere dönüştürülmüştür. Bu yöntemi kullanan İngiliz firmalarına örnek WPP'dir.

- Piyasa Değeri Yöntemi: Bu yöntem klasik yaklaşımlardan piyasa yaklaşımına benzemektedir. Bu yöntemde değerlemesi yapılacak varlığın değeri, piyasada satılmış olan benzer nitelikteki varlıkların el değiştirme miktarları ile tespit edilmiştir. Bu yöntemi kullanan İngiliz firmalarına örnek SmithKline Beecham ve Reckitt&Colman'dır.
- Orijinal Tarihsel Maliyet Yöntemi: Bu yöntem klasik yaklaşımlardan maliyet yaklaşımına benzemektedir. Bu yöntemde markaya bağlı tüm satın alım, pazarlama ve Ar-Ge giderleri hesaplanmış ve markanın değeri bu miktar üzerinden tespit edilmiştir. Bu yöntemi kullanan İngiliz firmalarına örnek Cadbury Schweppes'dir.

TABLO 1: Bilançolarında Şirket Satın Alımından Dolayı Marka Kalemi Bulunan Bazı İngiliz Firmaları ve Miktarları

Companies	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Cadbury Schweppes	308	385	446	522	1689	1547	1575	1561	1656
Grand Metropolitan	2464	2492	2924	2782	3840	3884	-	-	-
Guinness	1395	1395	1395	1395	1395	1395	-	-	-
Ladbroke	377	377	377	277	277	277	277	277	277
London International	32	39	40	40	36	32	32	32	-
Reckitt & Colman	587	673	682	1296	1273	1145	1135	1187	1489
United Biscuits	147	157	217	248	251	211	138	-	-
WPP	350	350	350	350	350	350	350	350	350

Kaynak: Tony Tollington, "UK Brand Asset recognition Beyond – Transaction or Events", **Long Range Planning**, No: 34 Issue 4, August 2001, pp. 468

Bununla beraber yüksek miktarda marka değerlerinin aktifleştirilmesi İngiliz otoriteleri tarafından eleştirilmiştir. İmtiyazlı Muhasebeciler Enstitüsü adına çalışan London Business School'dan bir ekip bahsettiğimiz uygulama aleyhine bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor 3 ana maddede özetlenebilir⁴⁶;

- 1- Söz konusu varlıkların ayrılabilirlik, değerlendirme ve gelecekteki karlılık gibi faktörlerinin tespit zorluğu, varlık tanımı için şart olan makul bir belirlilik kriterini zedelemektedir.
- 2- Bu durumda piyasa analizcileri bilançoda basit bir şekilde aktifleştirilmiş markaları analizlerinde yeni bir bilgi olarak görmemekte ve dikkate almamaktadırlar.
- 3- Buna ek olarak eğer şirketler ek bilgiler vermek istiyorlarsa, bu bilgileri denetime tabi kayıtlarının dışında vermelerine engel hiçbir şey bulunmamaktadır.

Böylelikle bu 3 ana görüşün ışığı altında bahsettiğimiz uygulamanın kaldırılmasına karar verilmiştir. Nitekim SSAP 22 yerine getirilen FRS 10 Şerefiye ve Maddi Olmayan Duran Varlık Standart'ında bu uygulama kaldırılmıştır.⁴⁷

Burada ilginç olan husus İngiltere'nin IFRS'ye tam uyumu söz konusu olduğunda tecrübe ettikleri bu olumsuz deneyim karşılığında bir daha çıkma ihtimalinin olmasıdır.

5. SONUÇ

Bu çalışmadan iki sonuç ortaya çıkartılabilir. Birincisi, UFRS'deki son değişikliklerle makul değer ve piyasa değeri kavramlarının standardın tamamında karşımıza çıkıyor olması ve bu kavramların tutarlı olarak kullanılabilmesi için değerlendirme standartlarına duyulan ihtiyacın oldukça artmasıdır. Böylelikle, ileride Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun tüm değerlemelerin Uluslararası Değerleme Standartları'na uygun yapılmasını şart koşacağını ileri sürmek yanıltıcı olmayacaktır.

İkinci sonuç ise; maddi olmayan duran varlıkların değerlendirme yöntemleri teknik olarak yetersizdir ve bu yetersizlik standartların gerekli açıklamaları yapmalarını engellemektedir.

⁴⁶ Don A. Egginton, "Toward Some Principle for Intangible Asset Accounting", **Accounting and Business Research**, Vol: 20, No: 79, 1990, s. 197

⁴⁷ John Wytte, "A guide to FRS 10 Goodwill and Intangible Assets," **Professional Scheme**, <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/30784>, 1999

Değerleme sadece muhasebe bilimini ilgilendiren bir konu değildir. Ekonomi, işletme, finans ve istatistik bilimlerinde de bu konuda çalışmalar yapılmaktadır ve yapılmalıdır. İnaniyoruz ki bu konudaki çalışmalar ileride somut sonuçlar sağlayacaktır ancak bu çalışmalar yeterli seviyeye gelinceye kadar muhasebe standartları maddi olmayan duran varlıkların değerlemesi hakkında hüküm getirmemelidir. Bu tür hükümler yeterli teknik alt yapı sağlanmadan getirilirse, İngiltere’de olduğu gibi sorunlarla karşılaşılacaktır.

KAYNAKÇA

Abel, Mark. “Theme III: Methodologies for Determining the Value of Industrial Property Assets-Viewpoint of an Institution for the Management of Industrial Property Rights”, **WIPO National Seminar on the Valuation of Industrial Property Asset**, Beijing, 1996

Bertolotti, Nick. “Methodology for Determining the Value of Industrial Property Assets – Viewpoints of a Professional Consultant Engaged in Valuating Industrial Property Asset” **WIPO National Seminar on the Valuation of Industrial Property Assets**, Beijing, 1996

Bonduelle, Yann; **Valuing Intangible Assets- Impairment Tests**, Pricewaterhouse Coopers, London 2003

Bouteiller, Christophe. “The Evaluation of Intangible Asset: Advocating for an Option Based Approach”, **6. Alternative Perspective on Finance Conference**, Hamburg, 2002
<http://www.departments.bucknell.edu/management/apfa/Hamburg%20Papers/Bouteiller.pdf>

Coggin, Dana T. “Let's Not Abandon the Cost Approach”, **The Appraisal Journal**, Vol. 62, Issue 1, 1994, p.144-145

Diamond, Michael A.; Nicolaisen, Donald T. “**Intangibles**”, **Handbook of International Accounting**, Ed. by Frederic D.S. Choi, Newyork, John Wiley & Sons Inc., 1991

Dotzour, Mark G; Freitag, Mark R, “The cost approach in residential appraising: Make it optional”, **The Appraisal Journal**, Vol.63, Issue 2, 1995, ss.182-186

Egginton, Don A. "Toward Some Principle for Intangible Asset Accounting", **Accounting and Business Research** , Vol: 20, No: 79, 1990

FEI Research Foundation Issue Alert, **Intangibles: What Their Valuation is Really Worth**, 2002

Gajland, David. "Valuation of Intellectual Property Assets: Significant, Parameters, Methodologies and Limitations, **WIPO Asian Regional Seminar on the Promotion of the Use of the Intellectual Property System by the Private Sector, Daeduk, Republic of Korea**, 1998

Iwan, Gregory A. "The Cost Approach - Inflexible or Infeasible?", **The Appraisal Journal**, Vol. 61, Issue 1, 1993, p.136-137

Kaplan, Robert S.; Norton David P. **Strategy Maps**, Boston, Harvard Business School Press, 2004

King, Alfred M; Henry, Jay M. "Valuing Intangible Assets Through Appraisals", **Strategic Finance**, Vol.81, Iss. 5, Nov, 1999

Lawrence, Steve. "The historical Development of Accounting Standards - Part5", **Professional Scheme**, <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/31100>, 2000

Lianyuan, Ma. "Valuation of Intellectual Property Assets; Valuation Techniques: Parameters, Methodologies and Limitations", **WIPO Asian Regional Forum on the Intellectual Property Strategy for the Promotion of Innovative and Inventive Activities**, Beijing, 2000

Lück, Gert. "Theme I: The Importance of Assessing the Value of Industrial Property Assets – Viewpoint of a Right Holder (Inventor, Enterprise or Institution)" **WIPO National Seminar on the Valuation of Industrial Property Assets**, Beijing 1996

Marchitelli, Richard “Rethinking the Cost Approach”, *The Appraisal Journal*, Vol. 60, Issue 3, 1992, ss.424-426

Muller, Karl A. “ An examination of the voluntary recognition of the acquired brand names in the United Kingdom”, *Journal of Accounting & Economics*, No: 26, October 1999

Mundy, Bill. “The Specific Methods and the Appraisal Process”, ***The Appraisal Journal***, Vol. 60, Issue 3, 1992, s.493-499

Oetzel, Terrell R. “Some Thoughts on the Cost Approach”, *The Appraisal Journal*, Vol. 61, Issue 1, 1993, ss.132-135

Parr, Russell. “Module 6: IP Valuation Issues and Strategies”, **Singapore-WIPO Joint Training Course for Asia and the Pacific Region on Intellectual Property and Technopreneurship Development**, Singapore, 1999

Price Waterhouse Coopers, *Shedding Light on IFRS: IFRS 3 The new Business Combination Standard*, 2002

Reilly, Robert F.; Schweihs, Robert P. **Valuing Intangible Assets**, New York, McGraw-Hill, 1999

Robinson, Rudy R; Lucas, Scott R. “Appraising Special-Purpose Industrial Facilities for Ad-Valorem Purposes”, ***The Appraisal Journal***, Vol. 71, Issue 4, 2003, pp.323-324

Santo, Jacquelyn Dal. “**Intellectual Property Income Projections: Approaches and Methods**”, ***The Handbook of Business Valuation and Intellectual Property Valuation***, Ed. Robert F Reilly, Robert P. Schweihs, New York, McGraw-Hill, 2004

Schwartzben, Dov; Finkler, Steven A. “Combining Accounting Approaches to Practice Valuation”, ***Healthcare Financial Management***, Vol. 52, Issue 6, 1998, ss.72-76

Shortridge, Rebecca Toppe; Schroeder, Amanda; Wagoner, Erin. “Fair-Value Accounting-Analyzing the Changing Environment” ***The CPA Journal Online***, April 2006

Smith, Gordon J. “Assesment and Valuation of Inventions and Research Results for Their Use and Commercialization”, **International Workshop on Management and Commercialization of Inventions and Technology**, Monterrey, 2002

Smith, Gordon V. **Trade Valuation**, New York, John Wiley & Sons Inc, 1996

Smith, Gordon V. Parr L. Rusell: **Valuation of Intellectual Property and Intangible Assets**, New York, John Wiley & Sons Inc., Third Ed., 2000

Sveiby, Erik. “Methods for Measuring Intangible Assets”,
<http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>, 2005

Tollington, Tony. “UK Brand Asset recognition Beyond – Transaction or Events”, **Long Range Planning**, No: 34 Issue 4, August 2001

Wyett, John. “A guide to FRS 10 Goodwill and Intangible Assets”, **Professional Scheme**
<http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/30784>, 1999

Yang, J. M. “The Valuation of Intangibles”, **The Accounting Review**, Vol. 2, NO. 3, 1927, ss.224-228

www.ivsc.org

www.tmsk.org.tr